

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

**Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра права імені академіка УАН о. Івана Луцького
Кафедра бізнесу та управління**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з методичної роботи

Ярослав ШТАНЬКО
“29” серпня 2025 р.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА ВРЯДУВАННЯ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність:	D4 Публічне управління та адміністрування
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма:	«Публічне управління та адміністрування»
Освітній рівень:	другий (магістерський)
Статус дисципліни:	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

**Івано-Франківськ
2025**

РОЗРОБНИК:

к.п.н., доцент кафедри права
імені академіка УАН
о. Івана Луцького

Олег БІЛОУС

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри права
імені академіка УАН
о. Івана Луцького
протокол 1 № від 28 серпня 2025 р.

В.о. завідувача кафедри

Олександра ПТАШНИК

УЗГОДЖЕНО:

на засіданні кафедри бізнесу та управління
протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

к.е.н., доцент, завідувач кафедри
бізнесу та управління

Ірина ПОПАДИНЕЦЬ

Гарант ОПП

Олександр ЗАГУРСЬКИЙ

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 1 від 29 серпня 2025 року

e-mail	oleh.bilous@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	ауд. 201
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua/
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=6494

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни «Державна політика та врядування»

Політика є важливою сферою діяльності суспільства і держави. Сучасний розвиток міжнародних та внутрішньо національних відносин у нашій державі зазнав значних перетворень, що зумовило необхідність переоцінки системи публічного управління і адміністрування. Однією з її складових стало оновлення державного управління врядування. Сучасна українська державна політика формується та реалізується в надзвичайно складних внутрішніх і зовнішніх економічних та соціально-політичних умовах. Демократичне врядування є визначальною ознакою сучасності. Саме тому демократизація державного управління не може передбачати поширення громадської участі, посилення правових гарантій та захисту людини, активізації регулярного зворотного зв'язку владно-управлінської еліти з громадянами та їх організаціями, постійного моніторингу громадської думки та її врахування в процесі прийняття і впровадження політичних та управлінських рішень. Усе це актуалізує проблему оптимізації взаємодії державної політики і демократичного врядування та визначає її як об'єктивну необхідність і важливий чинник подальшого успішного просування України шляхом демократизації всіх сфер суспільного життя.

Метою викладання навчальної дисципліни є: формування у магістрів сучасного політичного мислення, знань та навиків участі у виробленні й аналізі державної політики, використання аналітичних матеріалів в процесі управління регіонами та сферами суспільного життя на засадах публічності та демократії; виконання функцій політичного аналітика в органах державної влади, інститутах громадянського суспільства та засобах масової інформації.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Державна політика та врядування» є:

- ознайомити студентів з сучасною методологією аналізу державної політики;
- сформувати вміння ідентифікувати й аналізувати підстави для державного втручання і проведення державної політики в різних сферах суспільного буття, визначати наслідки втручання з огляду на різні цілі політики;
- доповнення та розширення знань з основних проблем державної політики, її аналізу та механізму впровадження;
- дати базові знання щодо економічних аспектів аналізу державної політики;
- формування вміння використовувати сучасні знання з аналізу державної політики в практичній діяльності.

- озброїти знаннями та навиками щодо менеджменту підрозділами, які здійснюють моніторинг ефективності державної політики.
- бути готовими до трансформації органів публічного управління на засадах децентралізації та впровадження передового досвіду демократичних країн Європи та світу.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- категорійно-понятійний апарат державної влади та врядування;
- теоретичні та прикладні засади вироблення державної політики та врядування;
- основи та технології прийняття управлінських рішень у державній політиці та врядуванні;
- основні засади державної політики та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- розв'язувати складні задачі державної політики та врядування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.
- розробляти обґрунтовані управлінські рішення з проблем державної політики та урядування з урахуванням європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні та екологічні наслідки варіантів рішень;
- організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери;
- визначати в державній політиці та врядуванні показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.
- приймати обґрунтовані управлінські рішення в державній політиці та врядуванні з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Державна політика та врядування» (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП “Публічне управління та адміністрування” (2025/2026).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
-------------------------------------	--

ЗК02. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.	РН01. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.
ЗК05. Здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології.	РН02. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.
ЗК07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	РН06. Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських та загально-організаційних структур.
СК04. Здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.	РН07. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.
СК07. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, аналітичні довідки, пропозиції, доповіді, надавати експертну оцінку нормативно-правовим актам на різних рівнях публічного управління та адміністрування	РН08. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм
СК08. Здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.	
СК10. Здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	1
Семестр	1
Кількість кредитів ЄКТС	6

Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	16 (в годинах)	4 (в годинах)
	семінари, практичні	14 (в годинах)	4 (в годинах)
Самостійна робота		60 (в годинах)	82 (в годинах)
Форма підсумкового контролю	залік		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни¹:

Пререквізити	Постреквізити
	Комунікації в публічному управлінні
	Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування
	Закономірності функціонування системи публічного управління та адміністрування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

Змістовий модуль 1. Державна політика та врядування

Тема 1. Вироблення політики. Врядування (2 год.)

Зміст понять «політика», «державна політика» «державна влада», «державне управління», їх взаємозв'язок та співвідношення. Державна політика та демократичне врядування. Доказова політика. Цілі і завдання політики. Цикл вироблення політики – етапи формування та реалізації державної політики. Теоретичні підходи до аналізу державної політики та основні аспекти та методологічні проблеми аналізу політики. Повноваження органів влади у формуванні і реалізації політики та участь громадськості.

Питання для самостійного вивчення. Приватне і публічне в теорії. Ю. Габермаса «Структурні трансформації публічної сфери». Публічна політика в

¹ тільки для обов'язкових дисциплін

працях Джеймса Андерсона. Загальні положення теорії політичних рішень, Г. Брауер і П. де Леон. Уявлення про сучасну суть публічної політики (А. Гайденгаймер, Г. Гекло, К. Адамс). Основні положення Школи громадського вибору (колективного вибору) Дж. Бьюкенен, Г. Таллок. Концепт «драйверів» (drivers), або «рушійних факторів», публічної політики (Дж. Капано, М. Гоулетт, Р. Сеннет, Н. Еліас). Модель вироблення та здійснення колективного політичного курсу (П. Сабатьє і Х. Дженкінс-Сміт). (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 2. Державна політика як процес: проблеми, цілі, інструменти (2 год.)

Зміст державної політики. Політика як процес: затрати, результати, впливи і наслідки. Рішення щодо політики. Результативність, ефективність і економічність політики. Ресурси, механізми й інструменти політики.

Питання для самостійного вивчення. Механізм вироблення та ухвалення управлінського рішення. Основні положення моделі «множинних потоків» (Джон Кінгдон). Основні положення моделі «Конкуруючих захищаючих коаліцій» (П. Сабатьє, Х. Дженкінс-Сміт, К. Вейбл). Модель «Інституціонального раціонального вибору» (Елінор Остром). Роль моделювання в процесі прийняття рішення. Модель формування політико-управлінського рішення. Модель «стратегічного інноваційного поширення» (Еверет Роджерс). Роль криз, конфліктів і нестабільної політичної реальності в формуванні публічної політики (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 3. Лідерство і цінності у формуванні політики (2 год.)

Демократичні цінності як основа розбудови публічної політики. Основні принципи і засади демократичної моделі управління. Система демократичних цінностей в Конституції України. Сутність політичної модернізації. Теорії та етапи політичної модернізації. Характеристики модерного суспільства. Стан модернізаційних процесів в сучасній Україні. Лідерство у публічному управлінні: відповідь на виклики сьогодення. Загальні тенденції розвитку лідерів у державному управлінні.

Питання для самостійного вивчення. Визначення демократії та її основні теорії. Демократичні принципи. Основні теорії лідерства, їх загальна характеристика, використання на публічній службі: а) харизматична теорія; б) ситуаційна теорія; в) групова теорія. Сутність законів психології управління, потреби, можливості та способи їх врахування в діяльності керівників у органах публічної влади. Методи мотивації та механізми їх використання у органах публічної влади (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 4. Взаємодія влади, бізнесу і громадянського суспільства у формуванні та реалізації політики (2 год.)

Поняття, ознаки та взаємодії бізнесу і громадянського суспільства у формуванні та реалізації політики. Формування і розвиток громадянського суспільства. Визначення поняття «громадянське суспільство». Суспільний

діалог. Партнерство держави і бізнесу. Роль держави в розвитку громадянського суспільства. Принципи і форми взаємодії суспільства та влади.

Питання для самостійного вивчення. Просторові виміри публічної політики, що пов'язані з такими категоріями, як «публічний простір», «публічна сфера» й «публічне поле». Публічна сфера як «інституціоналізована арена дискурсивної інтеракції» (Ю. Габермас). Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники в творенні державної політики. Прозорість і відкритість (публічність) процесу політики. Ресурси, механізми й інструменти політики. Функціонування та правове забезпечення електронної системи «PROZORRO». Заповнення інформації по лоту та предметам закупівлі. Цифровізація аналізу політики та роль великих даних (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Змістовий модуль 2 Аналіз і прогнозування політики

Тема 5. Аналіз і прогнозування політики (4 год.)

Унормування процедур аналізу політики в Україні та світі. Процедури аналізу політики. Види аналізу політики. Економічний, політичний і соціальний аналіз. Цифровізація аналізу політики і роль великих даних.

Питання для самостійного вивчення. Основні терміни і визначення аналізу державної політики як сфери професійної діяльності. Вибір проблем, придатних для аналізу політики. Вироблення і порівняння альтернативних варіантів вирішення проблеми. Підготовка рекомендацій органам влади (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 6. Аудит, моніторинг та оцінювання державної політики і програм (2 год). / Заняття проводиться на базі Івано-Франківського регіонального центру підвищення кваліфікації

Моніторинг публічної політики. Механізм реалізації та оцінювання публічної політики. Ідентифікація проблеми/питання для аналізу політики. Аналіз середовища політики і стейкхолдерів. Роль аналітичного документа в процесі вироблення публічної політики. Основні види аналітичних документів. Структура аналітичного документу. Етапи підготовки аналітичних документів. Оцінювання державної політики і програм. Аудит державної політики.

Питання для самостійного вивчення. Аналітичні процедури на етапах моніторингу й оцінювання політики. Рекомендації щодо державної політики: підготовка аналітичних документів і презентація результатів аналізу політики (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 7. Ефективність і результативність державної політики (2 год.)

/

Питання для самостійного вивчення. Результативність (effectiveness), ефективність (efficiency), справедливість політики. Аналіз ефективності

проектів у державному секторі. Методологія аналізу вигід і витрат. Визначення та оцінювання результативності державної політики та державних програм. Економічна теорія добробуту. Ефективність і результативність державної політики. Державна регуляторна політика в контексті ефективності та результативності. Аналіз регуляторних впливів державної політики. Вплив на підприємницьку діяльність. Загальне уявлення про економічний аналіз публічної політики. Зміст, цілі та інструменти політики. Принципи аналізу рішень. Оцінювання публічної політики. Основні положення теорії суспільного вибору Джеймс Мак-Джілл Б'юкенена. Основні положення теорії Джон Мейнарда Кейнса. Основні положення теорії Вільфредо Парето Аналіз регуляторних впливів в ЄС. Вплив на підприємницьку діяльність. Адміністративна здійсненність державної політики (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 8. Економічний аналіз державної політики (2 год.)

Питання для самостійного вивчення. Цілі і завдання політики. Базові поняття економічного аналізу політики. Державна політика і економіка. Документи з аналізу політики (аналітичні записки). Цифровізація аналізу політики і роль великих даних. Нормативно-правова база здійснення економічного аналізу політики. Гідна праця та економічне зростання як ціль сталого розвитку. Економічне середовище державної політики. Політичні конфлікти. Конфліктна стадія. Розв'язання конфлікту. Аналіз політичної реформи. Прискорення процесу демократизації в Україні. Практика формування і реалізації державної політики в країнах ЄС та роль економічного аналізу державної політики в цих процедурах (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 9. Інституційні засади механізму державного втручання (2 год.)

Питання для самостійного вивчення. Неспроможність ринку з огляду на економічні чинники. Неспроможність ринку з огляду на соціальні чинники. Неспроможність ринку з огляду на етичні чинники. Неспроможність ринку з огляду на політичні чинники. Нерівність розподілу доходів і бідність як проблеми для державної політики. Вимірювання нерівності і бідності. Подолання бідності як ціль сталого розвитку. Концепції справедливості і соціальний вибір. Соціальна ефективність. Механізми перерозподілу доходів і подолання бідності. Неспроможність ринків і роль держави. Неповна конкуренція. Природні монополії. Суспільні блага (товари і послуги). Зовнішні ефекти (екстерналії). Асиметрична інформація і проблеми невизначеності. Неспроможність ринку і підстави для державного втручання в контексті Угоди про асоціацію (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 10. Обмеження на державного втручання: неспроможність влади. Суспільний вибір (2 год.)

Питання для самостійного вивчення. Неспроможність ринку з огляду на політичні чинники. Теорія суспільного вибору як методологія аналізу вироблення колективних рішень. Механізми вироблення колективних рішень:

пряма демократія. Механізми вироблення колективних рішень: представницька демократія. Проблеми, властиві децентралізованій владі, і багаторівневе врядування. Неспроможність влади як обмеження для державного втручання. Концепції справедливості і соціальний вибір. Соціальна ефективність. Механізми перерозподілу доходів в суспільстві. Політичний ринок і ефективність колективного вибору. Механізми вироблення колективних рішень: проблеми, властиві. Проблеми, властиві бюрократичному забезпеченню (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 11. Сфери та напрями політики (2 год.)

Питання для самостійного вивчення. Типологія політики: види, сфери, напрями. Багаторівневність політики: наднаціональний, національний, регіональний і місцевий рівень, їх взаємодія. Належне врядування: сервісна держава і місцеве самоврядування. Парламентаризм як підґрунтя політики народовладдя. Цифрове врядування і політика. Сфери і засади внутрішньої і зовнішньої політики та їх характеристика. Політика європейської взаємодії і євроатлантичної співпраці. Дослідження процесу публічної політики в Україні. Основні методи дослідження. Стратегічний та робочі плани дослідження. Етапи підготовки дослідження. Узгодження організаційних питань. Рушійні сили суспільно-політичного розвитку незалежної України. Суб'єкти суспільного життя. Політична свідомість. Альтернативні ідеї змін. Стратегічні напрями політики добробуту населення (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 12. Національна політика та безпекова політика (2 год.)

Політика національної безпеки. Національні інтереси, конфлікти і міжнародна взаємодія у політиці. Міжнародна безпека. Основні загрози міжнародній безпеці. Національна безпека і безпекова політика в умовах. Національна безпека України в умовах війни. Стратегія національної безпеки України. Основні загрози національній безпеці України.

Питання для самостійного вивчення. Безпекова складова публічної політики України. Україна і Європа: порівняльний аналіз форм політичної участі населення. Політика європейської взаємодії і євроатлантичної співпраці. Поняття системи управління національною безпекою. Структура системи управління національною безпекою. Компетенція Президента України у забезпеченні національної безпеки України. Конституційні засади організації та діяльності Кабінету Міністрів України в сфері управління національною безпекою. Компетенція Верховної Ради України в сфері забезпечення національної безпеки. Сили забезпечення національної безпеки України. Роль Національної поліції України в управлінні національною безпекою. Роль Служби безпеки України в управлінні національною безпекою. Роль Державної прикордонної служби України в управлінні національною безпекою. Роль Державної фіскальної України в управлінні національною безпекою. Компетенція Збройних Сил України в управлінні національною безпекою.

Завдання Управління державної охорони України у сфері управління національною безпекою. Війська цивільної оборони в управлінні національною безпекою. Роль сил спеціального призначення у забезпеченні національної безпеки України (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 13. Концепція державно-приватного партнерства: основні принципи та підходи (2 год.)

Питання для самостійного вивчення. Основні принципи концепції державно-приватного партнерства. Типи підходів, які використовуються в державно-приватному партнерстві. Переваги використання концепції державно-приватного партнерства. Фактори впливу на успішність реалізації державно-приватного партнерства. Інструменти державно-приватного партнерства. Аналіз проєктів державно-приватного партнерства. Ризики та вигоди в рамках реалізації проєктів державно-приватного партнерства. Критерії для вибору партнерів у державно-приватному партнерстві (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Зміст семінарських занять

Змістовий модуль 1. Державна політика та врядування

Тема 1. Вироблення політики. Врядування (2 год.)

Зміст понять «політика», «державна політика» «державна влада», «державне управління», їх взаємозв'язок та співвідношення. Державна політика та демократичне врядування. Доказова політика. Цілі і завдання політики. Цикл вироблення політики – етапи формування та реалізації державної політики. Теоретичні підходи до аналізу державної політики та основні аспекти та методологічні проблеми аналізу політики. Повноваження органів влади у формуванні і реалізації політики та участь громадськості.

Питання для самостійного вивчення. Приватне і публічне в теорії. Ю. Габермаса «Структурні трансформації публічної сфери». Публічна політика в працях Джеймса Андерсона. Загальні положення теорії політичних рішень, Г. Брауер і П. де ЛеонУявлення про сучасну суть публічної політики (А. Гайденгаймер, Г. Гекло, К. Адамс). Основні положення Школи громадського вибору (колективного вибору) Дж. Бьюкенен, Г. Таллок. Концепт «драйверів» (drivers), або «рушійних факторів», публічної політики (Дж. Капано, М. Гоулетт, Р. Сеннет, Н. Еліас). Модель вироблення та здійснення колективного політичного курсу (П. Сабатьє і Х. Дженкінс-Сміт). (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 2. Державна політика як процес: проблеми, цілі, інструменти (2 год.)

Зміст державної політики. Політика як процес: затрати, результати, впливи і наслідки. Рішення щодо політики. Результативність, ефективність і економічність політики. Ресурси, механізми й інструменти політики.

Питання для самостійного вивчення. Механізм вироблення та ухвалення управлінського рішення. Основні положення моделі «множинних потоків» (Джон Кінгдон). Основні положення моделі «Конкуруючих захищаючих коаліцій» (П. Сабатьє, Х. Дженкінс-Сміт, К. Вейбл). Модель «Інституціонального раціонального вибору» (Еліно́р Остром). Роль моделювання в процесі прийняття рішення. Модель формування політико-управлінського рішення. Модель «стратегічного інноваційного поширення» (Еверет Роджерс). Роль криз, конфліктів і нестабільної політичної реальності в формуванні публічної політики (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 3. Лідерство і цінності у формуванні політики (2 год.)

Демократичні цінності як основа розбудови публічної політики. Основні принципи і засади демократичної моделі управління. Система демократичних цінностей в Конституції України. Сутність політичної модернізації. Теорії та етапи політичної модернізації. Характеристики модерного суспільства. Стан модернізаційних процесів в сучасній Україні. Лідерство у публічному управлінні: відповідь на виклики сьогодення. Загальні тенденції розвитку лідерів у державному управлінні.

Питання для самостійного вивчення. Визначення демократії та її основні теорії. Демократичні принципи. Основні теорії лідерства, їх загальна характеристика, використання на публічній службі: а) харизматична теорія; б) ситуаційна теорія; в) групова теорія. Сутність законів психології управління, потреби, можливості та способи їх врахування в діяльності керівників у органах публічної влади. Методи мотивації та механізми їх використання у органах публічної влади (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 4. Взаємодія влади, бізнесу і громадянського суспільства у формуванні та реалізації політики (2 год.)

Поняття, ознаки та взаємодії бізнесу і громадянського суспільства у формуванні та реалізації політики. Формування і розвиток громадянського суспільства. Визначення поняття «громадянське суспільство». Суспільний діалог. Партнерство держави і бізнесу. Роль держави в розвитку громадянського суспільства. Принципи і форми взаємодії суспільства та влади.

Питання для самостійного вивчення. Просторові виміри публічної політики, що пов'язані з такими категоріями, як «публічний простір», «публічна сфера» й «публічне поле». Публічна сфера як «інституціоналізована арена дискурсивної інтеракції» (Ю. Габермас). Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники в творенні державної політики. Прозорість і відкритість (публічність) процесу політики. Ресурси, механізми й інструменти політики. Функціонування та правове забезпечення електронної системи «PROZORRO». Заповнення інформації по лоту та предметам закупівлі.

Цифровізація аналізу політики та роль великих даних (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Змістовий модуль 2 Аналіз і прогнозування політики

Тема 5. Аналіз і прогнозування політики (2 год.)

Унормування процедур аналізу політики в Україні та світі. Процедури аналізу політики. Види аналізу політики. Економічний, політичний і соціальний аналіз. Цифровізація аналізу політики і роль великих даних.

Питання для самостійного вивчення. Основні терміни і визначення аналізу державної політики як сфери професійної діяльності. Вибір проблем, придатних для аналізу політики. Вироблення і порівняння альтернативних варіантів вирішення проблеми. Підготовка рекомендацій органам влади (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 6. Аудит, моніторинг та оцінювання державної політики і програм (2 год). / Заняття проводиться на базі Івано-Франківського регіонального центру підвищення кваліфікації

Моніторинг публічної політики. Механізм реалізації та оцінювання публічної політики. Ідентифікація проблеми/питання для аналізу політики. Аналіз середовища політики і стейкхолдерів. Роль аналітичного документа в процесі вироблення публічної політики. Основні види аналітичних документів. Структура аналітичного документу. Етапи підготовки аналітичних документів. Оцінювання державної політики і програм. Аудит державної політики.

Питання для самостійного вивчення. Аналітичні процедури на етапах моніторингу й оцінювання політики. Рекомендації щодо державної політики: підготовка аналітичних документів і презентація результатів аналізу політики (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 12. Національна політика та безпекова політика (2 год.)

Політика національної безпеки. Національні інтереси, конфлікти і міжнародна взаємодія у політиці. Міжнародна безпека. Основні загрози міжнародній безпеці. Національна безпека і безпекова політика в умовах. Національна безпека України в умовах війни. Стратегія національної безпеки України. Основні загрози національній безпеці України.

Питання для самостійного вивчення. Безпекова складова публічної політики України. Україна і Європа: порівняльний аналіз форм політичної участі населення. Політика європейської взаємодії і євроатлантичної співпраці. Поняття системи управління національною безпекою. Структура системи управління національною безпекою. Компетенція Президента України у забезпеченні національної безпеки України. Конституційні засади організації та діяльності Кабінету Міністрів України в сфері управління національною безпекою. Компетенція Верховної Ради України в сфері забезпечення національної безпеки. Сили забезпечення національної безпеки України. Роль Національної поліції України в управлінні національною безпекою. Роль

Служби безпеки України в управлінні національною безпекою. Роль Державної прикордонної служби України в управлінні національною безпекою. Роль Державної фіскальної України в управлінні національною безпекою. Компетенція Збройних Сил України в управлінні національною безпекою. Завдання Управління державної охорони України у сфері управління національною безпекою. Війська цивільної оборони в управлінні національною безпекою. Роль сил спеціального призначення у забезпеченні національної безпеки України (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Зміст самостійної роботи здобувачів

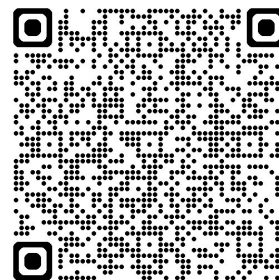
Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни:

Найменування видів робіт	Розподіл годин за формами навчання	
	денна	заочна
Самостійна робота, год, у т.ч.:	60	82
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	8	16
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	8	8
Підготовка звітів з практичних робіт	-	-
Підготовка до поточного контролю	6	8
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	38	50

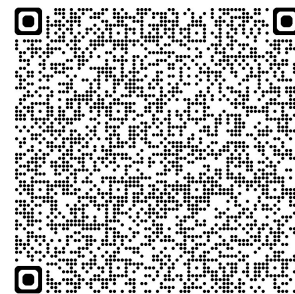
ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з “Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [посиланням](#).

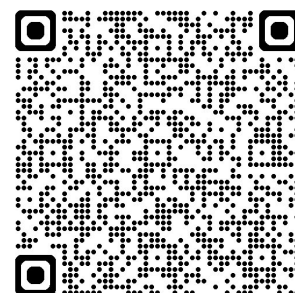
2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

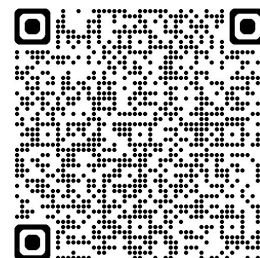
3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

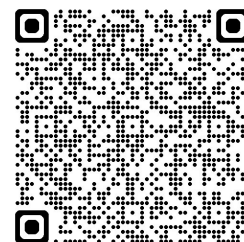
4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про академічну доброчесність” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Положення про академічну доброчесність” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).² “Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів” містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

² визначається політика використання ШІ в навчальній дисципліні - дозволене/заборонене, правила використання

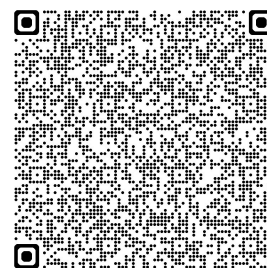
Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо, окрім виробничої необхідності. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання.

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за покликанням.³

Під час вивчення навчальної дисципліни “Державна політика та врядування” студентам надається можливість перезарахування неформальної освіти. До прикладу, із запропонованого переліку можна пройти сертифіковані (безкоштовні) курси на освітніх платформах, відтак сертифікат, який отримали під час навчання, — є підтвердженням засвоєння студентом окремих тем, що включені у зміст дисципліни.

№ п/п	Перелік сертифікованих (безкоштовних) онлайн-курсів	Перелік тем, які можуть бути перезараховані (за умови наявності сертифіката на ім'я та прізвище студента/студентки)
1.	Як аналізувати політичні фінанси: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/political-finance-analysis/	• “Вироблення політики” • “Аналіз політики” • “Сфери та напрями політики”
2.	Взаємодія органів державної влади з громадськістю: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/public-engagement-gov/	• “Взаємодія влади, бізнесу і громадянського суспільства у формуванні та реалізації політики”
3	Транспортне моделювання та аналіз політики: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/transport-modeling-and-policy-analysis/	• “Вироблення політики” • “Аналіз політики” • “Сфери та напрями політики”

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

³ визначається перелік електронних та інших ресурсів та умови перезарахування

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця.

Програмний результат навчання⁴	<u>Метод навчання</u>	<u>Метод оцінювання</u>
РН01. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.	бесіда бесіда-діалог творчий	усний контроль програмований контроль
РН02. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.	комп'ютерні і мультимедійні методи індуктивний	програмований контроль поточний контроль
РН06. Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських та загально-організаційних структур.	бесіда мозковий штурм	самооцінювання
РН07. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.	бесіда бесіда-діалог творчий	усний контроль програмований контроль
РН08. Уміти здійснювати ефективну комунікацію,	комп'ютерні і мультимедійні методи	програмований контроль поточний контроль

⁴ для вибірових навчальних дисциплін вказується результат навчання

аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм	індуктивний	
--	-------------	--

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	всього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	24	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів».

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Критерії оцінювання:

«незадовільно»	володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються окремими словами чи реченнями; володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність висловити думку на елементарному рівні; володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу;
«задовільно»	володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні; володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину; може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки;
«добре»	здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень: вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, та вміє застосовувати його на практиці; вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;
«відмінно»	виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем; вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності; використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права

перездачі. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в».⁵

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів. Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно з **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	-
Не зараховано	0 – 59	-

Студенти, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

⁵ можна вказати теми чи завдання, які є обов'язковими до виконання, а також особисті підходи до оцінювання рівня знань здобувачів під час аудиторної роботи

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ⁶

Основна література

1. Липовська Н.А., Письменний І.В. Публічна політика: навчальний посібник. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 104 с.
2. Мамонтова Е.В., Краснопольська Т.М. Публічна політика: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2020. 84 с.
3. Мельничук В. Чинники формування регіональної самоврядності в Україні. Політикус. 2021. № 6. С. 37-43.
4. Melnychuk V., Marchuk V., Hladiy V., Holubiak N., Dudkevych V. The Development of a System of Local SelfGovernment in the Countries of the Visegrad Group in the Conditions of Postmodern Society. Postmodern Openings. 2021. № 12 (2). P. 233-245.
5. Мельничук В. Специфіка конструювання моделей місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. № 42. С. 278-285.
6. Марчук В., Мельничук В. Стан інтеграції європейського досвіду у функціонування системи місцевого самоврядування України. Регіональні студії. 2022. №31. С. 34-39.
7. Мельничук В., Ємельянова О., Водяний О. Реформи децентралізації та результати їх впровадження в Україні. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. №7 (13). С.151-166.
8. Melnychuk V., Nemish Yu., Borshch H. Decentralization and its influence on local community development. Economics, Finance and Management Review. 2020. № 4. P. 4-12.
9. Неділько А.І., Задорожний В.П., Бойко В.В. Публічна політика: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 225 с.
10. Aman Khan. Cost and Optimization in Government: An Introduction to Cost Accounting, Operations Management, and Quality Control. 3rd Edition. 2022. 466 p.
11. Bartley W. Hildreth, Gerald Miller, Evert L. Lindquist. Handbook of Public Administration. 4th Edition. 2021. 348 p.
12. Christopher J. Koliba, Jack W. Meek, Asim Zia, Russell W. Mills. Governance Networks in Public Administration and Public Policy. 2nd Edition. 2018. 514 p.
13. David H. Rosenbloom, Robert S. Kravchuk, Richard M. Clerkin. Public Administration: Understanding Management, Politics, and Law in the Public Sector. 9th Edition. 2022. 660 p.

⁶ обов'язково: враховувати вимоги [ДСТУ 8302:2015](#) (відповідно до [Наказу № 65, від 4.03. 2016](#)), [рекомендації](#) Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти, використовувати літературу за останні 5-7 років, наводити власні публікації за змістом навчальної дисципліни.

14. Ferd H. Mitchell, Cheryl C. Mitchell. Adaptive Administration: Practice Strategies for Dealing with Constant Change in Public Administration and Policy. 2016. 256 p.
15. Jay M. Shafritz, E. W. Russell, Christopher P. Borick, Albert C. Hyde. Introducing Public Administration. 10th Edition. 2022. 268 p.
16. John Storey, Richard Holti. Innovating Healthcare. The Role of Political, Managerial and Clinical Leadership. Routledge, 2021. 212 p.
17. Marc Holzer, Richard W. Schweser. Public Administration: An Introduction. 3rd Edition. 2019. 452 p.
18. Master Public Policy Analysis In Six Easy Steps: The Basics. URL: <https://ua.udemy.com/course/master-public-policy-analysis-in-six-easy-steps>.
19. Master Public Policy Analysis: Advanced. URL: <https://ua.udemy.com/course/master-public-policy-analysis-advanced/>.

Додаткова література

1. Uliana Z. Vatamaniuk-Zelinska, Nataliia M. Tkachova, Yevhen M. Dankevych, Olha I. Yemets and Oleh F. Stasiv // Small business support in the territories in a decentralized environment. - Revista San Gregorio, 2021, № 44. Special Issue February (p.98-112) ISSN 1390-7247, e. ISSN 2527-7907 Web of Science
2. Nataliia Tkachova, Taisiia Krushelnytska, Oksana Marchenko, Nataliya Kuznetsova // Migration Policy in the Context of Sustainable Development. WSEAS Transactions on Business and Economics, ISSN / E-ISSN: 1109-9526 / 2224-2899, Volume 18, 2021, Art. #61, pp. 619-627. (Scopus).
3. Nataliia Tkachova, Volodymyr Saienko, Ivan Bezena, Oksana Tur, Ivan Shkurat, Natalya Sydorenko // Modern trends in the local governments activities. Ad alta journal of interdisciplinary research, Volume 11, Issue 2, 2021, Special Issue: , Art., PP. 112-118.
4. Бондар, І.С. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навчальний посібник / І.С. Бондар, В.Г. Горник, С.О. Кравченко, В.В. Кравченко ; Міністерство освіти і науки України ; Міністерство культури України; Київський національний університет культури і мистецтв. Київ: Ліра-К, 2020. 191 с..
5. Особливості публічного управління та адміністрування : навчальний посібник / В.Д. Бакуменко, І.С. Бондар, В.Г. Горник, В.В. Шпачук ; Міністерство культури України, Київський національний університет культури і мистецтв. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 252 с.
6. Мельничук В. Історія децентралізаційних процесів і Україна. Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у ХХІ столітті: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 25-26 листопада 2021 р.). Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Ч. 4. С. 19-22.

7. Мельничук В. Євроінтеграційний чинник реформування місцевого самоврядування в Україні. Перспективи розвитку наукових досліджень у контексті глобалізаційних змін: освіта, політика, економіка, міжкультурна комунікація: Матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Сєверодонецьк, 8 червня 2021 р.). Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. С. 101-105.
8. Мельничук В. Зв'язок системи місцевого самоврядування та реалізації курсу європейської інтеграції України. Пріоритетні напрями наукових досліджень: філософський, політологічний та культурологічний аспекти: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8-9 жовтня 2021 р.). Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2021. С. 46-50.
9. Мельничук В. Феномен регіональної самоврядності. Перспективи розвитку наукових досліджень у контексті глобалізаційних змін: освіта, політика, економіка, міжкультурна комунікація: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 20 травня 2022 р.). Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 108-111.
- 10.Ткачова Н.М., Мартянова Р.А., Казанська О.О. Ризики нелегальної міграції через навчання як загроза національній безпеці. «Публічне управління і адміністрування в Україні». Випуск № 21. 2021, С. 109-115.
- 11.Ткачова Н. М. Розвиток публічного управління в Україні: теоретичні, методологічні та практичні аспекти (Розділ 2.4). Кол.авт. за ред. Горник В.Г.,Кравченко С.О.Київ, УкрСІЧ. 2018. 354 с.
- 12.Ткачова Н. М. Розробка ефективних державних механізмів забезпечення національної економічної безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №1. С. 59-62.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

Адреса веб-сайту	Назва веб-ресурсу
1	2
www.president.gov.ua	Президент України
www.rada.gov.ua	Верховна Рада України
www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України
www.ccu.gov.ua	Конституційний Суд України
www.scourt.gov.ua	Верховний Суд

www.ombudsman.kiev.ua	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
www.rainbow.gov.ua	Рада національної безпеки та оборони України
www.minjust.gov.ua	Міністерство юстиції України
www.vru.gov.ua	Вища рада юстиції України
www.gp.gov.ua	Генеральна прокуратура України
www.cvk.gov.ua	Центральна виборча комісія України
www.uba.kiev.ua	Асоціація правників України
www.pravosud.org.ua	Українське правосуддя
www.nplu.kiev.ua	Національна парламентська бібліотека України
www.uamedia.visti.net/golos	Газета «Голос України»
www.uamedia.visti.net/uk	Газета «Урядовий кур'єр»
www.pravo.biz.ua	Електронна бібліотека з правознавства
www.pravo.org.ua	Центр політико-правових реформ
www.chitalka.info	Електронні підручники он-лайн/ Право
www.uapravo.org	Правовий журнал
www.nau.kiev.ua	Нормативні акти України - законодавство для практиків
www.cmlaw.com.ua	Юридична компанія «Чечель, Маллаєв та Партнери»
www.pravoved.com.ua	Спеціалізований ресурс для правників
www.lawyer.org.ua	Корпорація «Юриспруденція он-лайн»
www.legality.kiev.ua	Інститут проблем законодавства
www.khpg.org	Харківська правозахисна група
www.vybor.8m.com	Судові проблеми (інформація про судову систему, як поводитися в суді, як написати скаргу до Європейського Суду з прав людини)
www.pension.kiev.ua	Пенсійне забезпечення в Україні
legalpro.hypermart.net / konstsudl.html	Правовий захист (Рішення Конституційного Суду України)
www.uapravo.org	UApravo (Сайт корисної правової інформації: є методичні матеріали, закони, юридичні консультації тощо)

www.whoiswho.com.ua	«Хто є хто в Україні?» (Сайт пропонує необхідну контактну інформацію про органи державної влади. Надається довідкова інформація з номерами телефонів, адресами, біографіями чиновників тощо)
www.helsinki.org.ua	Українська Гельсінська спілка з прав людини
www.u21.org.ua	Юрист ХХІ століття
www.accent.kiev.ua	Політична та економічна інформація про Україну
www.coe.kiev.ua	Рішення Європейського суду
www.legal.com.ua	Інформаційно-пошукова система по законодавству